## ЧУСТ ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛҚИЛУВҚАРОРИ

## Чуст тумани

2025 йил 17 февраль

Чуст туманлараро иқтисодий суди судья Д.Соатов раислигида, судья ёрдамчиси О.Мирзакуловнинг котиблигида, Ўзбекистон Республикаси Наманган вилояти Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар — "ASQARALI PARPIYEVICH" ФХнинг манфаатида, жавобгар — "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖга нисбатан 114.653.665 сўм асосий қарз ва 12.393.000 сўм пеня жами 127.046.665 сўм қарзни ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ишни очиқ суд мажлисида, даъвогар вакили — У.Акбаров, жавобгар вакили — Р.Усмановларнинг иштирокида, Чуст туманлараро иқтисодий суди биносида кўриб чиқиб, суд қуйидагиларни,

## аниклади:

Ўзбекистон Республикаси Наманган вилояти Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар — "ASQARALI PARPIYEVICH" ФХнинг манфаатида судга мурожаат этиб, унда жавобгар - "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖга нисбатан 114.653.665 сўм асосий қарз ва 12.393.000 сўм пеня жами 127.046.665 сўм қарзни ундиришни сўраган.

Суд мажлисида даъвогар вакили даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар вакили даъвони рад этишни сўради.

Суд даъвогар ва жавобгар вакилларининг суд мажлисида берган кўрсатмалари ва тушунтиришларини тинглаб, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъво аризасини қаноатлантиришни тўлиқ рад этишни лозим деб топади.

Иш хужжатларига кўра, даъвогар ва жавобгар ўртасида пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича 19.01.2024 йилда №6666746-сонли фьючерс шартномаси тузилган имзоланган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар жавобгарнинг буюртмасига асосан "Пахта хом ашёси" махсулоти етказиб бериши, жавобгар эса уни қабул қилиб олиш ва келишилган ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартнома юзасидан тарафлар ўртасида махсулот етказиб берилганлиги тўгрисида электрон хисоб фактура расмийлаштирилган.

Шартнома юзасидан тарафлар ўртасида махсулот етказиб берилганлиги тўғрисида хисоб-фактуралар имзоланган ва электрон кўринишда шакллантирилган.

Мазкур электрон хисоб-варақ фактуралар жавобгар МЧЖга электрон шаклда юборилган.

Жавобгар томонидан электрон хисоб-варақ фактура белгиланган муддатда тасдикланган.

Жавобгар томонидан етказиб берилган маҳсулот ҳажмига ва баҳосига ҳамда сифатига эътироз билдирилмаган.

Даъвогар томонидан жами 228.810.636 сўмлик махсулот етказиб берилган.

Шартнома шартига кўра даъвогар томонидан махсулотлар (минерал ўғит) билан таъминланган.

Махсулот етказиб берилганлиги далиллар билан исботлаб берилган.

Жавобгар томонидан қисман 107.791.235 сўм терим пули тўлови амалга оширилмаган.

Натижада 114.653.665 сўм қарздорлик вужудга келган.

Даъвогар жавобгарга ушбу қарздорликни тўлаб беришни сўраб мурожаат қилган бўлса-да, жавобгар томонидан ушбу талабномалар оқибатсиз қолдирилган.

Бундан кўриниб турибдики, даъвогар томонидан низони судгача ҳал қилиш чоралари кўрилган.

Шартнома шартлари даъвогар томонидан бажарилган булса-да, жавобгар томонидан тегишли туловлар уз вактида амалга оширилмаган.

Суд мажлиси жараёнида маълум бўлишича, Чуст туманлараро иктисодий судининг 04.08.2023 йилдаги 4-1603-2301/2006 — сонли ҳал қилув қарорига асосан "ASQARALI PARPIYEVICH" ФХ ҳисобидан "NAMANGAN TO`QIMACHI CLUSTER" МЧЖ фойдасига жами 201.163.107 сўм ундирилган.

МИБ Тўракўрғон туман бўлимининг 17.02.2025 йилдаги маълумотномасидан аникланишича, "ASQARALI PARPIYEVICH" ФХ томонидан қарздорлик бартараф этилмаган.

Шу боис, жавобгар томонидан даъвогарга 19.01.2024 йилда №6666746-сонли фьючерс шартномаси бўйича қарздорлик тўлаб берилмаган.

Бугунги кун ҳолатига даъвогарнинг жавобгар олдида 86.509.442 сўм қарздорлиги мавжуд.

Бу холатлар ишдаги далиллар билан тўлиқ ўз тасдиғини топади.

Ушбу холатни инкор этиб бўлмайди.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 8 ва 234-моддаларига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур ҳолда мажбурият тарафлар ўртасида имзоланган шартномадан келиб чиққан.

Шунингдек, ФКнинг 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

ФК 466-моддасининг биринчи қисмига асосан, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбурият ўз вақтида бажарилмаганлиги сабабли низо судгача етиб келган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига асосан, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Агар тараф суд томонидан талаб этилаётган далилни ўзида ушлаб турган ва суд сўрови билан белгиланган муддатда уни такдим этмаётган бўлса, ундаги маълумотлар шу тараф манфаатларига қарши қаратилган деб тахмин қилинади ва у томонидан тан олинган деб ҳисобланади.

Бу ҳолатда, ўтган давр мобайнида даъвогарнинг жавобгар олдида 86.509.442 сўм қарздорлиги мавжудлиги ва қарздорлик тўланмай келинаётганлиги ҳолатидан келиб чиқиш лозим.

Ишни судда кўриш жараёнида маълум бўлишича, даъвогар бугунги кун холатига хам қарздорликни бартараф этмаганлиги сабабли, даъво талабининг асосий қарз ундириш қисми асоссизлиги боис, қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Бундан ташқари даъвогар шартнома ва қонунчилик талабларидан келиб чиққан ҳолда жавобгардан жами 12.393.000 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Тарафлар ўртасида имзоланган шартномада сотиб олувчи, сотувчига тўлов кечиктирилган ҳар бир кунлар учун 0,04% микдорида, бирок пеня микдори кечиктирилган қарздорликнинг 50% микдоридан ошиб кетмаслигига келишилган.

ФК 260-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади.

ФК 261-моддасининг биринчи - иккинчи қисмларига мувофик неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади.

ФКнинг 333-моддасига асосан қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хуқуқий базаси тўғрисида"ги қонуннинг 32-моддасининг иккинчи қисмига асосан етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи миқдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлашлиги белгиланган.

Бирок, даъвогарнинг жавобгар олдида 86.509.442 сўм карздорлиги мавжудлиги ва карздорлик тўланмай келинаётганлиги боис, ўзига нисбатан зарар микдорини ошишига сабабчи бўлганлиги сабабли, даъво талабини пеня ундириш кисмини каноатлантиришни тўлик рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси талабларидан келиб чиқиб, суд харажатлари тарафларга уларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда юкланади.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида" ги қонун иловасида Давлат божи ставкаларининг микдори белгиланган бўлиб, 2-бандида мулкий хусусиятга эга даъво аризалардан эса даъво бахосининг 2 фоизи микдорида бирок, БХМ нинг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорида ундирилиши назарда тутилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 19.12.2020 йилдаги "Иқтисодий ишлар буйича суд харажатларини ундириш амалиёти туғрисида"ги №36-сонли қарори 17-бандида, Давлат божи тулашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар юридик шахслар ва фукароларнинг манфаатида киритган даъво аризалари курмасдан қолдирилганда ёки иш юритиш тугатилганда давлат божи манфаати кузланиб даъво киритилган даъвогарлардан ундирилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси президентининг "Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги 10.10.2017 йилдаги ПҚ-3318-сонли Қарорининг 3 бандига кўра Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шаҳслари ҳатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар таҳдим этади.

Бунда, даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги белгиланган.

Қайд этилганларни инобатга олиб, суд даъво аризани асосий қарз ва пеня ундириш қисми асоссизлиги сабабли қаноатлантиришни рад этишни, олдиндан тўланган почта харажатларини даъвогар зиммасида қолдиришни ҳамда даъвогар Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги 10.10.2017 йилдаги ПҚ-3318-сонли Қарорининг 3 - бандига кўра давлат божидан озод этилганлигини инобатга олиб, иш бўйича давлат божи ундирмасликни лозим топди.

Кайд этилганларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари фаолиятини янада ташкилий чора-тадбирлар ривожлантириш бўйича тўғрисида"ги 10.10.2017 йилдаги ПК-3318-сонли Қарорининг 3 – банди, Ўзбекистон суди Пленуми қарори, **У**збекистон Республикаси Республикаси Олий "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг Кодекси, шартномавий-хукукий базаси тўгрисида" ги Қонун ва Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68,118,176,179 - моддаларини қўллаб, суд

## КАРОР КИЛДИ:

Даъво аризасини қаноатлантириш тўлиқ рад этилсин.

Олдиндан тўланган почта харажатлари даъвогар зиммасида қолдирилсин.

Хал қилув қарори тарафларга юборилсин.

Мазкур ҳал қилув қарордан норози бўлган тараф ҳал қилув қарор қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида шу суд орқали апелляция шикояти

(протести), ҳал қилув қарордан қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (протести)ни Наманган вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига бериши мумкин.

Судья Д.Соатов

